

Θέατρο Ντοκουμέντο: Nordost, μια ιστορία μακελειού στο «Όρα», Σ. Πατσαλίδης

Να διαβάσετε τη θεατρική κριτική του Σάββα Πατσαλίδη για το έργο *Nord-Ost* του Τόρστεν Μπουχστάινερ, η οποία αναφέρεται στο Θέατρο Ντοκουμέντο.

🔍 ΚΡΙΤΙΚΗ ΘΕΑΤΡΙΚΗΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ

Σάββας Πατσαλίδης

Θέατρο ντοκουμέντο: Nordost, μια ιστορία μακελειού στο «Όρα»

Ο όρος «θέατρο ντοκουμέντο» παραπέμπει στη δραματοποίηση ιστορικών γεγονότων. Εκείνο που γενικά αποφεύγεται σε ένα τέτοιο θέατρο είναι η μεροληπτική παρουσίαση και το φορτισμένο προσωπικό σχόλιο. Το στοίχημα είναι η δημιουργία των προϋποθέσεων εκείνων που θα βοηθήσουν το δέκτη να καταλήξει στα δικά του συμπεράσματα. Και αυτό μπορεί να γίνει μόνο μέσα από την έκθεση όλων των πλευρών του υπό συζήτηση θέματος.

Αν και πρόκειται για ένα είδος γραφής που αριθμεί πολλές εκατονταετίες, στη μορφή που το γνωρίζουμε σήμερα, ως ξεχωριστό λογοτεχνικό είδος, είναι σχετικά πρόσφατο, με αφετηρίες τις ταινίες του Λουί ντε Ροσμόν και εν συνεχεία τη «Νέα Δημοσιογραφία», την οποία καθιέρωσαν και υπηρέτησαν με πάθος και επιτυχία γνωστοί συγγραφείς, όπως ο Τρούμαν Καπότε και ο Νόρμαν Μέιλερ.

Το «Nordost» (2005) του Γερμανού συγγραφέα Τόρστεν Μπουχστάινερ, ανήκει σ' αυτό το χώρο. Είναι ένα εγχείρημα που μας εξιστορεί με αρκετή ακρίβεια, αλλά και ψυχολογική εμβάθυνση, το τι έγινε στις 3 Οκτωβρίου του 2002 στο θέατρο Ντουμπρόφσκα στη Μόσχα, όταν εισέβαλαν οι Τσετσένοι τρομοκράτες

Η ιστορία

Την ιστορία μάς την αφηγούνται τρία διαφορετικά πρόσωπα, το καθένα από τη σκοπιά του. Είναι η Όλγα, που κατάφερε με αιματηρή οικονομία να αγοράσει τρία εισιτήρια, για να παρακολουθήσει, μαζί με την κόρη και τον άνδρα της, το μουσικοχορευτικό θέαμα «Νόρντοστ» (βορειοανατολικά), με θέμα τα ανδραγαθήματα των Ρώσων στρατιωτών. Η Ζούρα, μια νεαρή Τσετσένα «μαύρη χήρα», από τις είκοσι που εισέβαλαν στο θέατρο (μαζί με άλλους 22 άντρες). Και, τέλος, η Λετονή γιατρός Ταμάρα, η μόνη στην οποία επιτρέπεται να μπει στο θέατρο και να ελέγξει την υγεία των 850 ομήρων θεατών, ανάμεσά τους η μάνα και η κόρη της.

Καθεμιά από τις τρεις πρωταγωνίστριες καταθέτει τις δικές της αλήθειες και αντιδράσεις στο συμβάν. Και κατά μία έννοια, όλες έχουν δίκιο. Οι Τσετσένοι ονομάζουν την εξέγερσή τους «απελευθερωτικό αγώνα», με την αιτιολογία ότι η Τσετσενία ποτέ δεν ενώθηκε οικειοθελώς με τη Ρωσία. Γι αυτούς, η ένοπλη σύγκρουση της περιόδου 1994-1996, καθώς και η τελευταία εκστρατεία της Μόσχας που άρχισε το φθινόπωρο '99, με στόχο τη συντριβή των τσετσενικών αγώνων για ανεξαρτησία, αποδεικνύουν ότι οι ρωσικές κυβερνήσεις μιλούν μόνο τη γλώσσα της ισχύος. Οι Τσετσένες εθελόντριες αυτοκτονίας είναι άτομα που έχασαν σ' αυτό τον πόλεμο κάποιο συγγενικό πρόσωπο και θέλουν να εκδικηθούν το χαμό του, σκορπώντας τον τρόμο στο ρώσικο πληθυσμό με τις βομβιστικές τους ενέργειες.

Οι Ρώσοι, από τη μεριά τους, ονομάζουν την εμπλοκή τους «αντιτρομοκρατική επιχείρηση», ισχυριζόμενοι ότι, αφότου αποχώρησαν οι δυνάμεις τους το 1996, η Τσετσενία έγινε άντρο του οργανωμένου εγκλήματος και των απαγωγών.

Στο έργο οι καταθέσεις των τριών γυναικών συναρπάζουν με τη ζωντάνια, την ανθρωπιά και την αμεσότητά τους. Το αποκορύφωμα των αφηγήσεών τους έρχεται, όταν η κυβέρνηση Πούτιν δίνει εντολή να εισβάλουν στην αίθουσα του θεάτρου οι ειδικές δυνάμεις και να εξουδετερώσουν τους τρομοκράτες. Τα χημικά που θα ρίξουν θα σκοτώσουν 170 αθώους ομήρους. Για τα μάτια του κόσμου την επομένη η Ρωσική κυβέρνηση ανακήρυξε την ημέρα αυτή ημέρα εθνικού πένθους και αποζημίωσε τις οικογένειες των θυμάτων με το «υπέρογκο» ποσό των 3.150 ευρώ. Τόσο κοστολόγησε την αθωότητα.

Η παράσταση

Η παράσταση που είδαμε στο θέατρο «Όρα», σε σκηνοθεσία Μιχάλη Σιώνα (και μετάφραση Γιώργου Δεπάστα), ήταν μια καθαρή ανάγνωση χωρίς ρίσκα, «επικίνδυνες» λοξοδρομήσεις και άσκοπες περιπλανήσεις. Είχε μέτρο και αυτοσυγκράτηση. Πίστεψε στην επικοινωνιακή δύναμη της αφήγησης, και αυτό φάνηκε από τον τρόπο που τη διαχειρίστηκαν οι τρεις νέες ηθοποιοί, μέσα στο λιτότατο σκηνικό (μοναδικά αντικείμενα τρεις καρέκλες) της «Kunst», στο οποίο εισέβαλλε, σε τακτά χρονικά διαστήματα, η λάιβ μουσική από το ακορντεόν του Παναγιώτη Ανδρέογλου, ώστε να υπογραμμίσει εντάσεις, διαθέσεις και επικείμενες εξελίξεις.

Και από τις τρεις ηθοποιούς ακούσαμε να αρθρώνεται στρογγυλεμένος θεατρικός λόγος. Είδαμε να διαγράφονται ανάγλυφα τα εσωτερικά τους πεδία, χωρίς υστερικά τερτίπια, άκαιρες κορυφώσεις και κιτς συμπεριφορές. Υπήρχε γενικά καλή χημεία ανάμεσά τους, γεγονός που βοήθησε κι εμάς να μπούμε από πολύ νωρίς στο εφιαλτικό κάδρο της εμπειρίας τους. Βρήκα ενδιαφέρουσα τη «μετάνοια» της τσετσένας Ζούρα από τη Νάντια Δαλκυριάδου, η οποία, αφού αρχικά μας συστήθηκε, φορώντας το προσωπίο της αμείλικτης και σίγουρης για τις επιλογές της τιμωρού, σταδιακά έδειξε να χάνει την αυτοπεποίθησή της, σε σημείο να διερωτάται η ίδια στο τέλος κατά πόσο αυτό που κάνει είναι το σωστό. Την καταλαβαίνουμε. Είναι νέα και ντοπαρισμένη, όπως όλοι οι στρατοί που απαρτίζονται από νέους και παιδιά. Δικαίως φοβάται, δικαίως αμφιβάλλει. Και η σκηνοθεσία του Σιώνα εκτιμώ πως σωστά επέλεξε να δείξει αυτή την υποβόσκουσα διάσταση. Μοναδική επιφύλαξή μου, ο βαθμός της μεταβολής. Αυτό θα μπορούσε να γίνει κάπως πιο ανεπαίσθητα. Μου φάνηκε μάλλον υπερβολική και άμεση η υποχώρησή της από τα πιστεύω εκείνα που μέχρι πρότινος την είχαν μεταμορφώσει σε κινούμενη βόμβα. Γενικά, όμως, ήταν σωστή. Όπως σωστές και διαρκώς στη «θέση» τους και οι Άννα Σωτηρούδη και Μομώ Βλάχου. Το παίξιμό τους ήταν καλά εστιασμένο, με ελεγχμένες κορυφώσεις και αποσυμπιέσεις. Δεν άφησαν το σλάλομ των συναισθημάτων τους να τις εκτροχιάσει. Είχαν καλά πατήματα στο λόγο και στα σημαινόμενά του.

Συμπέρασμα: μια παράσταση καλά ρυθμισμένων και ευαίσθητων ισορροπιών.

Σάββας Πατσαλίδης, [Θέατρο ντοκουμέντο: Nordost, μια ιστορία μακελειού στο «Όρα»](#),

16/12/2013

Ασκήσεις

1. Ποια είναι τα χαρακτηριστικά του Θεάτρου Ντοκουμέντο, με βάση την κριτική του Πατσαλίδη ;
2. Σε ποια γεγονότα αναφέρεται το έργο; Σε ποιον προβληματισμό σας βάζει η ιστορία του έργου; Γιατί επέλεξε ο θεατρικός συγγραφέας την αφήγηση της ιστορίας μέσα από τρεις διαφορετικές οπτικές;
3. Προσέξτε την οργάνωση της κριτικής σε ενότητες και εντοπίστε τα κριτικά σχόλια του Πατσαλίδη, βλ. και [Έκφραση-Έκθεση, Β΄ λυκείου, σ. 92 κ.ε.](#)
4. Υποστηρίζεται ότι το έργο εξακολουθεί να είναι και σήμερα επίκαιρο, ενώ αναφέρεται σε γεγονότα που συνέβησαν το 2002. Ποια είναι η δική σας γνώμη; Αιτιολογήστε την άποψή σας.
5. Να χρησιμοποιήσετε τα εξής ονοματικά σύνολα σε φράσεις: *μεροληπτική παρουσίαση, φορτισμένο σχόλιο, ψυχολογική εμβάθυνση, αιματηρή οικονομία, υποβόσκουσα διάσταση, επικείμενες εξελίξεις.*
6. Να διαβάσετε προσεκτικά τις παρακάτω μεταφορικές φράσεις του κειμένου και να προσπαθήσετε να βρείτε άλλες ισοδύναμες που κυριολεκτούν: *Δεν άφησαν το σλάλομ των συναισθημάτων τους να τις εκτροχιάσει- Είχαν καλά πατήματα στο λόγο και στα σημαινόμενά του- Η παράσταση που είδαμε στο θέατρο «Όρα» [...] ήταν μια καθαρή ανάγνωση χωρίς ρίσκα, «επικίνδυνες» λοξοδρομήσεις και άσκοπες περιπλανήσεις- Υπήρχε γενικά καλή χημεία ανάμεσά τους.* Θεωρείτε ότι μπορεί να αντικατασταθεί πλήρως μια μεταφορική φράση από μία ισοδύναμη κυριολεκτική ή νομίζετε ότι χάνεται «κάτι»; Να συζητήσετε το θέμα.
7. Με βάση την κριτική του Πατσαλίδη, δοκιμάστε να δημιουργήσετε ένα πολυτροπικό διαφημιστικό κείμενο για την παράσταση στο θέατρο Όρα, απευθυνόμενοι σε νεανικό κοινό.
8. Να παρακολουθήσετε μια θεατρική παράσταση που σας ενδιαφέρει και να γράψετε μια κριτική. Φροντίστε να οργανώσετε την κριτική σας με τον τρόπο που είναι οργανωμένη η κριτική του Πατσαλίδη. Δώστε την ταυτότητα της παράστασης, περιλαμβάνοντας στοιχεία που αφορούν το έργο, τον συγγραφέα, τους συντελεστές και φυσικά τα σχόλιά σας. Σχετικά με την κριτική θεάτρου βλ. και [Έκφραση-Έκθεση, Β΄ λυκείου σ.201-205](#), όπου προσφέρεται και πλούσιο λεξιλόγιο προς αξιοποίηση σε θεατρική κριτική.

